

All in all, *Queer TV China: Televisual and Fannish Imaginaries of Gender, Sexuality, and Chineseness* offers much-needed analysis, adding value to current academic research in culture and media studies. All scholars and research articles broaden the topic of queerness and how it can be represented depending on a country and its culture. As this review pays special attention to the topic of *danmei* novels, their adaptations and censorship issues, some chapters provide a deep analysis of media and policy regulation towards homosexual relations and bromance shown on screen. With many more *danmei* series being stopped in production, the book covers

the broad topic of sometimes quite problematic Chinese fandom and its significant influence on the BL production process, which was seen especially in the case of *The Untamed* series. While the book does not focus on Chinese LGBTQ+ communities and their current, daily situation, it is an important landmark in the discussion of queer representation over the years, especially in the new era. It is, overall, a very well-written scholarly work, suggesting new research areas that deserve to be examined in future studies.

Natalia Chudzyńska

Yaohua Lin, *Złote skrzydło. Historia chińskiej rodziny*, przeł. Krzysztof Kardaszewicz, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2023, ss. 249

Ponad 80 lat temu w Stanach Zjednoczonych została po raz pierwszy wydana¹ książka *Złote skrzydło. Historia chińskiej rodziny*, należała ona do serii książek napisanych w latach 30. i 40. XX w. przez młodych chińskich badaczy „wykształconych w zachodnich

metodach naukowych, ale mocno związanych z rodzimym rolniczym i nieuprzemysłowionym społeczeństwem”².

DOI: 10.4467/23538724GS.25.014.21951

¹ Y. Lin, *The Golden Wing: A Family Chronicle*, International secretariat, Institute of Pacific relations, New York 1944; *idem*, *The Golden Wing: A sociological Study of Chinese Familism*, K. Paul, Trench, Trubner, New York 1948.

² Zob. tytuły innych książek z tej serii: Ch. Han-seng, *Landlord and Peasant in China*, International Publishers, New York 1936; *Agrarian China, Selected Source Materials from Chinese Authors*, with introduction by R.H. Tawney, University of Chicago Press, Chicago 1938; H. Fei, *Peasant Life in China*, Kegan Paul, Trench, Trubner & Co., New York–London 1939; H.Y. Lowe, *The Adventures of Wu: The Life Cycle of a Peking Man*, Peking Chronicle Press, Peking 1940–1941; H. Fei, Ch. Chang, *Earthbound China: A Study of Rural Economy in Yunnan*, University of Chicago Press, Chicago 1945; M.C. Yang, *A Chinese Village: Taitou, Shantung Province*, Routledge, London 1948; H. Feng, *The Chinese Kinship System*, Harvard University Press, Cambridge 1948; F.L.K. Hsu,

Badacze ci dostarczali wiarygodnych materiałów i analiz na temat życia w ówczesnym społeczeństwie chińskim, wypełniając luki badawcze w nauce owego okresu³. Autor wspomnianej wyżej książki Y. Lin (林耀华, 1910–2000) to jeden z najwybitniejszych socjologów i antropologów chińskich, obok badaczy, takich jak np. Fei Xiaotong (费孝通, 1910–2005). Wraz z nim był uczniem profesora Wu Wenzonga (吴文藻, 1901–1985), który kierował rozwojem antropologii i etnologii w Chinach. Lin zdobył tytuł doktora antropologii na Uniwersytecie Harvarda (1940). Po obronieniu pracy doktorskiej napisał recenzowaną publikację w języku angielskim, bazując na swoim doświadczeniu życiowym i wcześniejszych badaniach terenowych⁴. Na język polski przełożył ją dr Krzysztof Kardaszewicz z wersji wydanej w języku chińskim.

Under the Ancestor's Shadow: Chinese Culture and Personality, Columbia University Press, New York 1948. Lista ta została uporządkowana na podstawie następujących źródeł: D. Bodde, *Review: The Golden Wing, a Family Chronicle by Lin Yueh-Hwa*, „American Anthropologist” 1946, vol. 48, no. 1, s. 112–114; E.R. Leach, *Review 145*, „Man” 1948, vol. 48, s. 132–133; J.S. Burgess, *Review*, „American Sociological Review” 1949, vol. 14, no. 2, s. 321–322; P.F. Cressey, *Review*, „The Far Eastern Quarterly” 1949, vol. 8, no. 4, s. 494–496.

³ D. Bodde, *Review*, s. 112.

⁴ K. Zhuang, *Wstęp: Różnice między dwoma wersjami książki Złote skrzydło* [Qianyan: Jinyi liange banben de chayi 前言: 《金翼》两个版本的差异] [w:] Y. Lin, *Złote skrzydło: historia chińskiej rodziny*, przeł. K. Zhuang, J. Fang [Jinyi: Yige Zhongguo Jiazude Shiji 金翼: 一个中国家族的史记], Beijing 2015, s. ii.

Tłumacz ten uzyskał stopień doktora socjologii na Uniwersytecie Warszawskim (2021). Wydał też zbiór reportaży społecznych *Młode Chiny* (2010).

Treść i charakter książki. Yaohua Lin przedstawił czytelnikom swoją pracę naukową w formie powieści. Na przykładzie losów dwóch chłopskich rodzin, które zamieszkiwały w prowincji Fujian, opisuje i analizuje lokalne życie społeczne od końca XIX w. do lat 30. XX w. Autor przede wszystkim skupia się na funkcjonowaniu lokalnej sieci społecznej. Podejmuje próby odpowiedzi na pytanie, jak ludzie wpływali na różne sprawy przez koneksje i odwrotnie – jak te ostatnie kształtowały ich status. Przy okazji ukazuje strukturę rodziny, handel, transport rzeczny, politykę oraz miejscowe zwyczaje, tradycje itd.

Warto porównać recenzowaną książkę z być może bardziej znaną pracą Fei Xiaotonga *Peasant Life in China* (1939, *Życie rolników w Chinach*)⁵, by uchwycić jej charakter. Obaj autorzy wnikliwie ukazali przekrój chińskiego społeczeństwa wiejskiego, bazując na badaniach terenowych. Bezpośrednio odwoływali się do własnego doświadczenia, bo obaj opisali miejsca, w których się urodzili i dorastali. Praca X. Fei skupia się na życiu ekonomicznym, natomiast Y. Lin bardziej koncentruje się na działaniu i wpływie relacji międzyludzkich. Pierwsza z wymienionych prac ma charakter socjologiczny. Znaczna jej część jest analizą w dużym stopniu opierającą się o statystyki. Natomiast druga jest analizą

⁵ *Ibidem*.

antropologiczną, która opiera się na badaniach jakościowych. W porównaniu z pracą X. Fei książka Y. Lina przedstawia szerszy i bardziej dynamiczny kontekst. Po pierwsze, pod względem geograficznym jego dzieło nie ogranicza się do opisu jednej wsi, lecz dynamicznie zmienia perspektywę, śledząc przemieszczanie się postaci. Obejmuje rodzinną wieś głównego bohatera Donglina, miasteczko Hukou, gdzie prowadził interesy, oraz powiat Gutian. Po drugie, pod względem czasowym narracja *Złotego skrzydła* rozciąga się na kilka dekad – od młodości Donglina aż do jego starości, z akcją skupioną na około trzydziestoletnim okresie aktywności postaci⁶. Po trzecie, książka analizuje mechanizmy funkcjonowania społeczności wiejskiej, przedstawiając ją jako mikrokosmos ówczesnego społeczeństwa chińskiego. Autor, śledząc działalność rodziny Huang – prowadzącej aptekę, sklep ryżowy oraz handlującej solonymi rybami, drewnem i solą, ukazuje proces stopniowego włączania się tej rodziny w lokalne sieci ekonomiczne, polityczne, militarne i kulturowe.

Krytyka. Pierwsze wydania książki wzbudziły duże zainteresowanie. Krytyka publikacji była skoncentrowana na czterech głównych aspektach. Po pierwsze, analiza przedstawiona w książce nie opiera się na szczegółowych i rzetelnych podstawach – brakuje zwłaszcza danych statystycznych. Dzieło zostało określone mianem „impresjonistycznego”⁷. Po drugie,

teoretyczna rama zastosowana w książce do analizy funkcjonowania relacji społecznych „equilibrium”⁸ budziła liczne kontrowersje. Część badaczy uznała, że Y. Lin zbyt uproszczył tę teorię⁹, podczas gdy inni wątpili, czy teoria ta pasuje do przedmiotu analizy autora¹⁰. Po trzecie, jako dzieło naukowe książka ta nie zawiera jasno sformułowanego pytania badawczego¹¹. Inni badacze dodawali, że autor nie udzielił wyczerpującej odpowiedzi na postawione przez siebie zagadnienie: „Dlaczego z dwóch spokrewnionych ze sobą rodzin, znajdujących się początkowo w podobnej sytuacji, w tym samym okresie jedna utrzymała dobrobyt, a druga gwałtownie podupadła”¹². Po czwarte, niemal wszyscy wymienieni badacze podkreślali śmiałą próbę wykorzystania przez Y. Lina formy powieściowej, analizując jej potencjalne zalety i słabości. Większość zgadzała się jednak, że gdyby oce-

著者序) [w:] *idem, Golden Wing: A Sociological Study of Chinese Familism* [Jinyi: Zhongguo jiazu zhidude shehui yanjiu 金翼: 中国家族制度的社会研究], transl. K. Zhuang, Z. Lin, Beijing 2008, s. 5.

⁸ E.R. Leach, *Review* 145, s. 133.

⁹ Według teorii *equilibrium* system relacji społecznych utrzymywany jest w stałej równowadze, zaburzany przez zewnętrzne siły, a następnie powraca do stanu pierwotnego, R. Firth, *Wstęp* [w:] Y. Lin, *Złote skrzydło. Historia chińskiej rodziny*, przeł. K. Kardaszewicz, Warszawa 2023, s. 14.

¹⁰ R.H. Lee, *Review*, „American Journal of Sociology” 1948, vol. 54, no. 3, s. 278.

¹¹ Zob. P.F. Cressey, *Review*, s. 496; R. Firth, *Wstęp*, s. 14.

¹² M.P. Redfield, *Review*, „American Journal of Sociology” 1945, vol. 51, no. 2, s. 168.

⁶ X. Fei, *Peasant Life in China*, Routledge & Kegan Paul, London–Henley 1980.

⁷ Y. Lin, *Wstęp od autora* (zhuzhexu

niać tę pracę wyłącznie jako powieść, jej wartość literacka również nie spełniłaby oczekiwań odbiorców.

Wartości pracy. Badacze doceniali jednocześnie oryginalność dzieła w wielu aspektach. Pod względem metodologii autor, koncentrując się wyłącznie na dwóch rodzinach i ich członkach, by dokonać na tej podstawie analizy chińskiego systemu rodzinnego, uniknął częstego w badaniach nad chińskimi strukturami klanowymi „nadmiernego uogólniania”¹³. Poza tym analiza relacji międzyludzkich zapoczątkowała wartościowy temat badawczy¹⁴. Z kolei obiektywny opis funkcjonowania niewielkich organizacji handlowych – np. sprzedaży solonych ryb, dystrybucji ryżu czy wprowadzenia transportu rzeczno-ego z wykorzystaniem parowców – stanowi unikalne źródło wiedzy dla badaczy i czytelników zainteresowanych tymi zagadnieniami¹⁵. Autor szczegółowo przedstawił proces, w ramach którego chłopci-przedsiębiorcy zmieniali status społeczny, dołączając do wiejskiej elity¹⁶.

Polskie wydanie tej książki prawdopodobnie jest pierwszą przełożoną na ten język pracą z zakresu chińskiej antropologii. Po 80 latach od powstania dzieła to wciąż zachowuje wartość w obszarach docenianych przez krytyków. Autor niniejszej recenzji podkreśla, że kluczową zaletą książki jest

bogaty i unikalny zbiór antropologicznych danych na temat funkcjonowania tradycyjnej chińskiej społeczności wiejskiej. Badacze różnych dziedzin mogą znaleźć w niej materiały odpowiadające ich zainteresowaniom i wykorzystać je w swoich pracach. Warto dodać, że Zhuang Kongshao – jeden z tłumaczy oryginalnej wersji książki, uczeń Y. Lina – opublikował w 1996 r. jej naukową kontynuację: *Srebrne skrzydła. Przemiany społeczne i kulturowe w lokalnych społecznościach Chin (1920–1990)*. Obie prace tworzą kompleksowe źródło wiedzy o przemianach chińskiej wsi w XX w. W miejscu opisanym w książce Y. Lina – „Złotoskrzydłym domu” – znajduje się dziś muzeum antropologiczne, mieszczące się w dawnym domu autora. Jest ono otwarte dla badaczy, studentów i pasjonatów. Wydanie książki w ramach państwowego projektu „Zewnętrzne Tłumaczenia Akademickie” (finansowanego przez Chiński Narodowy Fundusz Nauk Społecznych) można postrzegać jako zaproszenie dla zagranicznych naukowców do zgłębiania przemian społecznych w Chinach.

O wydaniach. Yaohua Lin napisał tę książkę w języku angielskim. Są dwie główne wersje wydań, biorąc pod uwagę treść (Yueh-Hwa Lin, *The Golden Wing: A Family Chronicle*, New York 1944; Yueh-Hwa Lin, *The Golden Wing: A sociological study of Chinese Familism*, New York 1948.) Tłumacz obu wydań chińskich był uczniem profesora Y. Lina, wykazał różnice dwóch oryginalnych wersji z lat 40. ubiegłego wieku. W nowszym wydaniu, z 1948 r., komentarze badacza zostały bardziej oddzielone od

¹³ S.C. Lewis, *Review*, „Far Eastern Survey” 1945, vol. 14, no. 15, s. 215.

¹⁴ R.H. Lee, *Review*, s. 278.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ E.R. Leach, *Review* 145, s. 133.

narracji. Autor osiągnął to za pomocą przeniesienia komentarzy antropologicznych z wnętrza powieści do specjalnego rozdziału na temat interpretacji teoretycznej, który został dodany na końcu książki. Możliwe, że intencją tych zmian była chęć uczynienia fabuły bardziej literacką przy jednoczesnym zachowaniu naukowego charakteru książki. W przeciwieństwie do nowego wydania wersja z 1944 r. nosi bardziej znamiona książki naukowej z dziedziny antropologii¹⁷. Obie wersje anglojęzyczne zostały przełożone na język chiński. Istnieją dwie wersje chińskiego tłumaczenia wydania z 1948 r.¹⁸ W roku 2015 wersja z 1944 r. została przetłumaczona z okazji siedemdziesięciolecia jej wydania¹⁹. Polska wersja książki

jest przełożona z wydania chińskiego, które jest przekładem wersji z 1948 r., choć nosi podtytuł taki sam jak w wersji z 1944 r. Jeśli czytelnicy chcą poznać pierwotny zamysł autora, muszą sięgnąć do oryginalnego wydania z 1944 r.

Książka jest polecana badaczom i studentom zainteresowanym chińskim systemem rodzinnym, organizacją oraz funkcjonowaniem wiejskich społeczności w Chinach, a także psychologią kulturową Chińczyków. Będzie również wartościowa dla naukowców analizujących działalność lokalnego biznesu w Chinach XX w. Ponadto czytelnicy pragnący zrozumieć życie rodzinne w Chinach na początku XX w. również znajdą w niej cenne informacje.

Yun Wang

¹⁷ M.J. Levy, *Review*, „Pacific Affairs” 1949, vol. 22, no. 1, s. 94.

¹⁸ K. Zhuang, *Wstęp: Różnice między dwoma wersjami książki...*, s. iii–iv.

¹⁹ Y. Lin, *Złote skrzydło* [Jinchi 金翅], transl. H. Song, Taipei 1977; *idem*, *Złote skrzydło: socjologiczne badanie chińskiego systemu rodzińno-klanowego*

[Jinyi: Zhongguo jiazu zhidude shehui yanjiu 金翼：中国家族制度的社会学研究], transl. K. Zhuang, Z. Lin, Beijing 2015.